

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.01.2003, sp. zn. 25 Cdo 273/2002, ECLI:CZ:NS:2003:25.CDO.273.2002.1

Číslo: 68/2003

Právní věta:

Nárok na náhradu nákladů na výživu pozůstalým podle § 448 obč. zák. má charakter opětuujícího se plnění a promlčuje se jako celek.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.01.2003

Spisová značka: 25 Cdo 273/2002

Číslo rozhodnutí: 68

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Náhrada škody, Promlčení

Předpisy: § 106 odst. 1 písm. c) předpisu č. 40/1964Sb.

§ 237 odst. 1 písm. c) předpisu č. 99/1963Sb.

§ 448 odst. 1 písm. c) předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v Chrudimi rozsudkem ze dne 16. 1. 2001 zamítl žalobu, kterou se žalobci domáhali po žalovaném zaplacení částky 19 500 Kč s 10% úrokem od 1. 12. 2000 každému z nich a placení důchodu 1000 Kč měsíčně rovněž každému z nich, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Při svém rozhodnutí vycházel ze zjištění, že žalovaný dne 31. 10. 1997 způsobil dopravní nehodu, při které zemřel syn žalobců Z. Z. Žalovaný byl za toto jednání odsouzen v trestním řízení a žalobcům uhradil věcnou škodu a náklady pohřbu. V tomto řízení žalobci uplatnili nárok na náhradu nákladů na výživu pozůstalých s tím, že byli na syna částečně odkázáni výživou. Soud prvního stupně po zjištění výdělkových a majetkových poměrů žalobců a jejich syna dospěl k závěru, že ve smyslu ustanovení § 448 obč. zák. v době smrti Z. Z. neexistovala jeho povinnost platit žalobcům výživné, a proto byla žaloba zamítnuta.

K odvolání žalobců K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové rozsudkem ze dne 17. 10. 2001 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud vycházel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, shodně s ním uplatněný nárok žalobců posoudil podle ustanovení § 448 obč. zák. a dovedil, že námitka promlčení, jež byla vznesena, je důvodná, neboť k promlčení žalovaného práva došlo v subjektivní době podle ustanovení

§ 106 odst. 1 obč. zák. Poukázal na to, že pro nárok pozůstalých na náhradu nákladů na výživu podle ustanovení § 448 obč. zák. je rozhodující stav v době smrti zůstavitele, protože jeho povinnost poskytovat výživné nemohla vzniknout až později. Proto, i když se žalobci domáhali náhrady nákladů na svou výživu až od 1. 3. 1999 a nikoliv od úmrtí syna v roce 1997, subjektivní promlčecí doba počala běžet nejpozději ode dne doručení rozsudku v trestní věci, kterým byli žalobci se svými nároky odkázáni na občanskoprávní řízení, a nejpozději z něj se museli dozvědět o tom, kdo za škodu vzniklou při dopravní nehodě dne 31. 10. 1997 odpovídá. Rozsudek byl doručen dne 2. 2. 1998, žaloba byla podána dne 15. 11. 2000, a proto dvouletá promlčecí doba uplynula dne 2. 2. 2000 marně.

Proti tomuto rozsudku podali žalobci dovolání z důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., neboť jsou přesvědčeni, že jde o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.). Nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že otázka vzniku nároku na náhradu nákladů na výživu pozůstalých se posuzuje ke dni úmrtí zůstavitele, neboť i když je tento názor v souladu s ustálenou judikaturou soudů, zabraňuje spravedlivému vyrovnání poškozených se škůdcem. Odvolacímu soudu vytýkají, že žalobu zamítl pro promlčení, aniž se zabýval tím, zda by žalobcům nárok na náhradu škody náležel. Již v době smrti Z. Z. byla rodina žalobců v kritické finanční situaci, žalobci se však domáhají náhrady škody až od března 1999, kdy první žalobce přišel o zaměstnání a následky dopravní nehody se začaly projevovat v plné míře. Pokud by jejich syn žil, nedošlo by k tak radikálnímu zhoršení jejich situace v březnu 1999. Protože až v této době vznikla žalobcům škoda, nemůže být jejich nárok, uplatněný u soudu v listopadu 2000, promlčen. Navrhli zrušení rozsudku odvolacího soudu a vrácení věci k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d věc projednal a rozhodl podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2001 (část dvanáctá, hlava I, zákona č. 30/2000 Sb.). Po přezkoumání věci dospěl k závěru, že dovolání žalobců proti rozsudku odvolacího soudu není přípustné, a proto je odmítl.

Z odůvodnění:

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu upravuje ustanovení § 237 o. s. ř.

Podle ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (písm. a/), jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil (písm.b/), jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (písm.c/).

V dané věci žalobci napadají dovoláním rozsudek odvolacího soudu, kterým byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně. Přitom nejde o případ, že by v této věci bylo soudem prvního stupně rozhodováno poté, co by jeho předchozí rozhodnutí bylo zrušeno (§ 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.).

Zbývá proto posoudit přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Dovolání je podle tohoto ustanovení přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právních otázek (jiné otázky, zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění přípustnost dovolání nezakládají) a současně se musí jednat o právní otázku zásadního významu. Právní posouzení je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo správně určenou právní normu nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Podle ustanovení § 448 odst. 1, věty první, obč. zák. při usmrcení se hradí peněžitým důchodem náklady na výživu pozůstalým, kterým zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat.

Odvolacímu soudu nelze vytknout nesprávný právní názor, pokud dovodil, že pro vznik nároku na náhradu nákladů na výživu pozůstalých je rozhodující stav, jaký v poměrech pozůstalých a zemřelého existoval v době jeho úmrtí, a to bez ohledu na to, zda je náhrada požadována od tohoto okamžiku, nebo až od doby pozdější. Vznik nároku pozůstalých se totiž váže ke dni smrti osoby poskytující výživu či výživou povinné a závisí na tom, zda a v jakém rozsahu jim zemřelý výživu poskytoval, popř. ji doplňoval, nebo zda a v jakém rozsahu ji byl povinen poskytovat podle hledisek zákona o rodině, jimiž se řídí rozhodování o vyživovací povinnosti dětí vůči rodičům. Majetková újma představovaná ztrátou finančních příjmů od syna nemohla žalobcům vzniknout až po jeho smrti. Nárok na náhradu se odvíjí a je přímo úměrný výživě, které se pozůstalým dostávalo nebo mělo dostávat od zemřelého za jeho života. V tomto směru je rozhodování odvolacích soudů i soudu dovolacího konzistentní a v souladu s hmotným právem.

Podle ustanovení § 106 odst. 1 obč. zák. se právo na náhradu škody promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Podle odst. 2 se nejpozději právo na náhradu škody promlčí za tři roky, a jde-li o škodu způsobenou úmyslně, za deset let ode dne, kdy došlo k události, z níž škody vznikla; to neplatí, jde-li o škodu na zdraví.

Počátek subjektivní promlčecí doby práva na náhradu škody se váže k okamžiku, kdy poškozený nabyl vědomost o tom, že na jeho úkor došlo ke škodě (nikoliv tedy jen o protiprávním úkonu či o škodné události) a kdo za ni odpovídá. To předpokládá, že se poškozený dozvěděl jak o tom, že mu vznikla majetková újma určitého druhu a rozsahu, kterou je možné objektivně vyjádřit v penězích, tak i o odpovědném subjektu.

Nárok na náhradu škody, spočívající v nákladech na výživu pozůstalým, má charakter opětvujícího se plnění a promlčuje se jako celek, nikoliv jen nároky na jednotlivá plnění z něj vyplývající, poskytovaná ve formě důchodu. Vzhledem k tomu, že obč. zák. nemá obdobné ustanovení jako je § 261 odst. 2 zák. práce ve znění účinném po 1. 1. 1989, podle nějž se nároky na náhradu nákladů na výživu pozůstalých podle § 199 zák. práce nepromlčují, nýbrž se promlčují jen jednotlivá plnění z nich vyplývající, je správný názor odvolacího soudu, že došlo k promlčení práva žalobců na náhradu škody v dvouleté subjektivní promlčecí době podle § 106 odst. 1 obč. zák. bez ohledu na to, od kdy žalobci jednotlivé měsíční dávky požadují.

Dovolatelé považují dále za nesprávný postup odvolacího soudu, který zamítl žalobu pro promlčení, aniž vyřešil otázku, zda by jim náhrada škody náležela. Ani tuto otázku nelze považovat za otázku zásadního právního významu ve smyslu § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Jestliže je uplatněný nárok na náhradu škody promlčen, soud nemůže promlčené právo přiznat a žalobu musí zamítnout, a to i bez ohledu na to, zda již byla prokázána odpovědnost za škodu či výše škody. Z hlediska hospodárnosti řízení je totiž za takové situace nadbytečné provádět dokazování a zjišťovat důvodnost základu nároku a jeho výši, když s ohledem na námitku promlčení nelze žalobnímu návrhu vyhovět (srov. R [29/1983](#)).

Z uvedeného vyplývá, že výtky dovolatelů, týkající se právního názoru odvolacího soudu při posouzení promlčení uplatněného nároku, nejsou důvodné. Dovolacímu přezkumu předložené právní otázky tak nezakládají důvod pro závěr, že rozsudek odvolacího soudu má po právní stránce zásadní

význam. Pak ovšem není dovolání proti tomuto rozsudku přípustné ani podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Nejvyšší soud proto dovolání žalobců odmítl podle § 243b odst. 5, věty první, a § 218 písm. c) o. s. ř.